

Nr 56

*Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner
angående beskattningen av enskilda och statliga vattenkraftverk.*

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 585 av herr *Strandberg m. fl.* och II: 732 av herr *Petersson m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte begära att Kungl. Maj:t överlämnar motionerna till affärsverksutredningen för handläggning vad beträffar överensstämmelse vid beskattning i produktionskommunerna av enskilda och statliga vattenkraftverk.

I enlighet med utskottets hemställan i memorial nr 51 har riksdagen vid vårsessionen beslutat uppskjuta behandlingen av föreliggande motioner till innevarande års höstsession.

Vid beräkning av skattskyldigs inkomst från särskild förvärvskälla gäller enligt kommunalskattelagen, att från bruttointäkten får avräknas ränta på gäld, som är hänförlig till förvärvskällan (huvudregeln). Beträffande jordbruksfastighet (22 §) må sålunda avdragas ränta på lånat, i fastigheten nedlagt eller för dess drift använt kapital, beträffande annan fastighet (25 §) ränta på lånat, i fastigheten nedlagt kapital samt beträffande rörelse (29 §) ränta på lånat kapital, som nedlagts i rörelsen, och på gäld, som den skattskyldige ådragit sig för sin utbildning för rörelsen.

Är skattskyldig berättigad till avdrag för ränta på upplånat kapital och kan inte utredning vinnas, hur stor del av kapitalet, som hänför sig till olika av den skattskyldige innehavda förvärvskällor, skall jämlikt 44 § kommunalskattelagen, i och för räntans fördelning, kapitalet hänföras till de olika förvärvskällorna i förhållande till värdet av de i varje förvärvskälla nedlagda tillgångarna (supplementärregeln).

I enlighet med de här angivna reglerna kan staten bli berättigad till avdrag för gäldränta i de fall staten är skattskyldig till kommunal inkomstskatt, d. v. s. i inkomstskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet eller rörelse.

Vattenfallsverket synes vara det enda statliga verk, som vid taxeringen regelbundet tillgodoför sig mera betydande avdrag för gäldränta. I verkets balansräkning upptages såsom skuld de medel, vilka genom verkets försorg investerats i dess kraftverksrörelse, i deklarationerna sedan år 1938 redovisad såsom en förvärvskälla. Avdrag göres för gäldränta efter den för be-

skattningsåret gällande medelräntefoten för den fonderade statsskulden. De av vattenfallsverket tillämpade principerna för beräkning av gäldräntan har godkänts i praxis (jfr RÅ 1928 not 290).

Historik

I *motioner vid 1928 års riksdag* yrkades bl. a., att i särskilda anvisningar till kommunalskattelagen måtte fastställas, att föreskriften om fördelning av gäldränta på olika förvärvskällor (supplementärregeln) ägde den betydelsen beträffande av staten bedriven verksamhet att beloppet av det i varje förvärvskälla nedlagda upplånade kapitalet skulle stå i samma förhållande till den totala statsskulden som värdet av de i förvärvskällan nedlagda tillgångarna till sammanlagda värdet av alla statens tillgångar.

Särskilda utskottet vid 1928 års riksdag anförde (utlåtande nr 1) med anledning av nämnda motioner följande:

Med den omfattning, i vilken staten numera bedriver företagarverksamhet, finner utskottet den redan gällande regeln, att staten blir skattskyldig för inkomst, principiellt riktig. Det befogade i denna uppfattning torde framstå desto klarare vid det förhållande, att, om i stället vederbörande företag innehades av enskilda företagare, respektive kommuner skulle i dessa samma hava ofta mycket betydande beskattningsföremål. Det synes ej blott med hänsyn till kommunernas beskattningsrätt utan även för att erhålla en riktig uppfattning om företagens räntabilitet vara lämpligt, att staten i sådana fall, där staten uppträder såsom konkurrent med enskilda företag, får vidkännas kommunalskatt i huvudsaklig likhet med de enskilda företagen. Nu intager emellertid staten såtillvida en undantagsställning, att framför allt de företag, som falla under vattenfallsstyrelsens förvaltning, i huvudsak drivas på skuld, medan ett enskilt företag i liknande fall skulle i regel drivas även med eget kapital, vars avkastning komme att beskattas såsom inkomst i vederbörande kommuner. Det synes därför utskottet synnerligen rimligt, att det så anses, som om staten nedlagt visst eget kapital även i sådana fall, där detta ej varit händelsen. Såvitt utskottet kan finna, bör följaktligen någon regel givas för hur stor del av statsskulden som i beskattningsavsseende skall, med beaktande av att staten antages i varje företag hava nedlagt även visst eget kapital, anses belasta olika grenar av statens förvärvsverksamhet och tillika någon norm bestämmas för i vad mån vederbörande verksamhetsgren anses amortera den gäld, som vilar å densamma. Utskottet är emellertid icke berett att nu taga ställning till denna frågas detaljer, som torde erfordra en mångsidig och ingående prövning, utan stannar vid att föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning av berörda spörsmål och förslag i ämnet till riksdagen. Det är önskvärt, att detta förslag framlägges så snart som möjligt.

Sedan 1928 års riksdag hemställt om utredning i frågan, tillkallades år 1929 särskilda sakkunniga, som sedermera föreslog att endast supplementärregeln skulle tillämpas beträffande staten. Statens samtliga skulder skulle fördelas på dess samtliga tillgångar i förhållande till tillgångarnas värde.

Skulderna skulle fördelas inte bara på tillgångarna i statens skattepliktiga förvärvskällor utan även på tillgångarna i de för staten icke skattepliktiga förvärvskällorna (kapital m. m.) samt på statens improduktiva egendom. De statens verksamhetsgrenar, som var underkastade kommunal inkomstbeskattning, skulle alltså anses vara belastade med de andelar i den totala statsskulden som proportionellt belöpte på dem. För den skuld som med en sådan proportionering belöpte på tillgångarna i statens skattepliktiga förvärvskällor skulle gäldränta enligt de sakkunnigas förslag avdragas efter en för staten genomsnittligt beräknad räntefot. Tekniskt sett utformades förslaget så, att avdrag för gäldränta skulle beträffande varje förvärvskälla ske med 2,5 procent av tillgångarnas värde, oavsett huruvida eller till vilket belopp ränta utgått för de olika förvärvskällorna.

Förslaget överlämnades till 1936 års kommunalskatteberedning för att tas i övervägande vid fullgörande av beredningens uppdrag.

1944 års skattesakkunniga, som erhöll i uppdrag att i vissa delar fortsätta kommunalskatteberedningens arbete, konstaterade i ett år 1945 framlagt betänkande (SOU 1945: 35), att statens ekonomiska ställning undergått en radikal förändring sedan 1929 års sakkunnigas förslag framlades. Den totala statsskulden vid utgången av budgetåret 1942/43 uppgick till omkring 8 320 miljoner kronor, och värdet av statens tillgångar vid nämnda tidpunkt uppskattades till omkring 6 245 miljoner kronor. Tillgångarna understeg sålunda skulderna och motsvarade icke mer än 75 procent av dessa. Denna proportion hade därefter genom ökad skuldsättning förskjutits i ofördelaktig riktning. En tillämpning på staten av supplementärregeln utan några modifikationer betydde därför att man praktiskt taget befriade staten från kommunal inkomstskatt. Räntan på den gäld, som skulle hänföras till de skattepliktiga förvärvskällorna, blev så betydande, att någon nettointäkt av dessa förvärvskällor i regel inte uppkom. Förhållandet blev i stort sett detsamma om statsskulden på sätt 1929 års sakkunniga föreslagit fördelades också på statens mycket betydande improduktiva tillgångar. Den av 1929 års sakkunniga föreslagna metoden för fördelning av statens gäldräntor kunde därför inte utgöra något bidrag till lösning av den föreliggande frågan om statens likställande med enskilda beträffande avdrag för gäldränta. En tillämpning av supplementärregeln på staten med antydda konsekvenser syntes med gällande ordning inte kunna komma i fråga, eftersom utredning om den gäld, som i skattelagarnas mening nedlagts i statens förvärvskällor, alltid kunde och borde förebringas vid taxeringarna och föranleda tillämpning av huvudregeln.

Den eftersträfvade jämlikheten mellan staten och enskilda kunde enligt skattesakkunnigas förmenande inte åstadkommas genom att enbart tillämpa supplementärregeln på staten. Man borde i stället utgå från den skuldsättning, som i allmänhet förekom beträffande privat förvärvsverksamhet och

söka avväga statens gäldränteavdrag med hänsyn till en dylik inom det enskilda näringslivet normal gäldbelastning. För att staten skulle bli beskattad på samma sätt som de enskilda var det nödvändigt, att staten inte fick åtnjuta gäldränteavdrag i större utsträckning än som motsvarade den inom privata företag vanligen förekommande skuldsättningen.

Som mått för skuldsättningen kunde enligt de skattesakkunniga lämpligen användas den till en förvärvskälla hänförliga skuldens storlek i förhållande till de i densamma nedlagda tillgångarnas värde. Den genomsnittliga skuldsättningen för enskilda företag, räknad i procent av tillgångarnas värde, borde lämpligen tjäna till ledning för utformandet av statens gäldränteavdrag. Vid anpassningen av detta avdrag efter de privata företagens allmänna skuldnivå syntes två möjligheter föreligga. Antingen kunde ränteavdrag obligatoriskt utgå i förhållande till en skuldsomma, som bestämdes efter en fast procent av de i varje förvärvskälla nedlagda tillgångarnas bokförda värde, oavsett hur stor den till förvärvskällan hänförliga skulden var enligt den gällande huvudregeln, eller också var det möjligt att endast fastställa en övre gräns i förhållande till samma värde för den skuldsättning, varå ränta fick avdragas. De sakkunniga ansåg att det senare alternativet var att föredraga. Genom att den gällande huvudregeln i detta fall kunde tillämpas intill den fastställda maximigränsen, blev de synpunkter, som låg till grund för riksdagens begäran om utredning av spørsmålet angående statens gäldränteavdrag, bäst tillgodosedda. På detta sätt skulle också staten beträffande sin kanske mest betydelsefulla förvärvskälla, kraftverksrörelsen, bli ställd i samma läge som de privata företagen. Dessa fick ju dra av räntan på det lånade, i förvärvskällorna faktiskt nedlagda kapitalet och drev i allmänhet inte sin verksamhet med lånat kapital i större omfattning än som motsvarade den maximigräns, vilken borde gälla för staten.

Vid beräkningen av den högsta avdragsgilla räntan ansåg de sakkunniga det försvarligt och lämpligt att ta hänsyn till statens ränteutgifter och helt bortse från räntesatserna för de privata företagens lån. Detta var inte ägnat att i nämnvärd grad motverka den åsyftade likformigheten i beskattningen av staten och enskilda, eftersom räntesatserna för privata lån och statslån i stort sett anslöt sig till varandra.

I fråga om avdragsprocenten anförde skattesakkunniga:

I syfte att erhålla en uppfattning om proportionen mellan eget och främmande kapital inom den privata förvärvsverksamheten samt med ledning därav kunna föreslå en maximisiffra för statens gäldränteavdrag hava de sakkunniga verkställt vissa undersökningar beträffande ett antal privata företag. Av desamma framgår, att det främmande kapitalet inom de privata elektricitets- och kraftverksföretagen åren 1942 och 1943 i genomsnitt uppgick till ungefär 52 procent av tillgångarnas värde samt att det främmande kapital, varå ränta utgätt, utgjorde ungefär 38 procent av nämnda värde. För ett 40-tal trämasse- och andra skogsindustriföretag voro enligt vad de verkställda undersökningarna givit vid handen motsvarande procenttal 48 och 36 för 1942 samt 45 och 32 för 1943. Till jämförelse har utretts den

skuldsättning, varå gäldranta beräknats för statens vattenfallsverk. Det i räkenskaperna redovisade främmande kapitalet uppgick i detta fall för nämnda år till mer än 90 procent av tillgångarnas värde.

Det har synts de sakkunniga vara lämpligt att utgå från en genomsnittlig skuldsättning inom den enskilda förvärvsverksamheten å 40 till 50 procent av tillgångarnas värde och anpassa begränsningen av statens gäldranteavdrag efter sådan nivå. Vid valet av den genomsnittliga räntefot för statens lån, efter vilken räntan å det enligt sådana grunder begränsade lånekapitalet i statens förvärvskällor skall beräknas för erhållande av det högsta medgivna ränteavdraget, hava de sakkunniga utgått från den effektiva medelräntefoten för den fonderade statsskulden under åren 1935—1944. Räkningar man med medeltalet för dessa år, vilket är 3,80 procent, kommer man vid en begränsning av skuldsättningen till 40 procent av tillgångarna till en avdragsprocent å 1,52 och vid en begränsning till 50 procent av tillgångarna till en avdragsprocent å 1,90. Med räntefoten för 1944 å 3,47 procent, vilken är den lägsta för tioårsperioden, och med en begränsning av skuldsättningen till 40 procent erhålles en avdragsprocent å 1,39. Med räntefoten för 1935 å 4,19 procent, vilken är den högsta under perioden, och 50 procents begränsning av skuldsättningen blir avdragsprocenten 2,10. Då av praktiska skäl endast avjämnade tal synts kunna komma i fråga, hava de sakkunniga varit hänvisade till att överväga procentalen 1,5 och 2,0.

De sakkunniga stannade för att föreslå en avdragsprocent på 2. Rörande valet av procentsats yttrade de sakkunniga.

Valet av procentsats måste emellertid i viss mån bliva avhängigt av den tid, för vilken densamma skall gälla. En sådan procentsats som den här ifrågavarande kan fastställas för ett år i sänder eller för en period av år eller ock intagas i skattelagarna för att gälla tills vidare. Huru man skall förfara i detta avseende är beroende av huruvida några större förändringar kunna förväntas i de förhållanden, vartill hänsyn tages vid procentsatsens bestämmande. Större förskjutningar beträffande den privata förvärvsverksamhetens gäldbundenhet torde, såvitt nu kan bedömas, knappast komma att inträda inom den närmaste framtiden. Med hänsyn till det rådande ekonomiska läget synas några mera betydande förändringar i den allmänna räntenivån icke heller vara att vänta. De sakkunniga hava därför icke ansett det behöva väcka några betänkligheter, om avdragsprocenten fastställs för en längre period framåt i tiden genom ett särskilt stadgande i kommunalskattelagen. Vid detta förhållande har det emellertid synts önskvärt att med avseende å avdragsprocentens storlek erhålla en viss marginal, som borgar för att staten icke heller kommer i en sämre ställning än de enskilda skattskyldiga. De sakkunniga hava med hänsyn härtill stannat vid att föreslå en avdragsprocent av 2,0. Detta procenttal torde vara av den storlek att det icke ens vid en höjning av den nuvarande räntenivån med någon procent skulle framstå såsom anmärkningsvärt lågt. Det föreslagna procenttalet är avsett att gälla icke blott rörelse, på vilken förvärvskälla närmast tagits sikte vid talets bestämmande, utan även jordbruksfastighet och annan fastighet. Beträffande de båda sistnämnda slagen av förvärvskällor torde en dylik begränsning av statens gäldranteavdrag vara av mycket liten betydelse. Procenttalet 2,0 synes emellertid vara tillräckligt högt även för de relativt få fall, då begränsningen skulle inverka på beskattningen av statens fastighetsinkomster.

Frågan om statens rätt till gälldränteavdrag har även berörts av *norrlandskommittén* i dess den 11 december 1948 avgivna principbetänkande (SOU 1949: 1). Efter att ha erinrat om att Norrlands naturtillgångar till mycket stor del ägdes av staten, som genom deras utnyttjande direkt tillfördes betydande belopp årligen, har norrlandskommittén anfört följande:

Den kommunalskatt, som därvid erlägges, är dock på det hela taget jämförelsevis blygsam. Enligt vad kommittén inhämtat brukar statens vattenfallsverk från sin årsvinst göra avdrag bland annat för beräknad ränta å hela det av staten investerade kapitalet, och detta oavsett att en ganska betydande del av kapitalet återburits till staten i form av vinst överstigande normal ränta. Härigenom har vattenkraftsrörelsen i stort sett undgått att betala annan kommunalskatt än fastighetsskatt. Att vederbörande kommuner på nu antytt sätt förhindras att utnyttja sin rätt att beskatta rörelseinkomster, har kommittén funnit föga tilltalande. Om ett enskilt företag bedriver motsvarande verksamhet, vilken som regel till stor del torde grundas på aktier, äger företaget härvid icke att från rörelsevinsten göra avdrag för utdelning å aktierna. Ur en annan synpunkt sett kan det ifrågasättas om, därest statens vattenfallsverk av sociala skäl och till fördel för företag, som äro beroende av elektrisk kraft, hålla taxorna låga — en fördel som härvid kommer hela landet till godo — detta bör leda till minskade skatteintäkter för de kommuner, varifrån vattenkraften hämtas.

Det av 1944 års skattesakkunniga framlagda förslaget om begränsning av statens gälldränteavdrag överlämnades till 1950 års *skattelagssakkunniga* för omprövning i samband med skattelagssakkunnigas översyn av kommunalskattelagen. I ett den 30 juni 1961 överlämnat *betänkande med förslag angående den kommunala beskattningen av kraftverk* (stencilerat) föreslog dessa sakkunniga bl. a. viss begränsning av statens rätt till avdrag för gäldränta vid beräkning av statens inkomst av kraftverksrörelse. Skattelagssakkunniga ansåg den av 1944 års skattesakkunniga föreslagna begränsningen av statens gälldränteavdrag schematisk och schablonartad och knappast ägnad att åstadkomma rättvisa för vattenfallsstyrelsen i jämförelse med vissa privata företag med gäldbelastning av samma storleksordning som vattenfallsstyrelsens. Skattelagssakkunniga yltrade bl. a.

I själva verket synes skillnaderna i gäldbelastning mellan särskilda enskilda kraftföretag vara större än mellan vattenfallsstyrelsen, å ena sidan, och vad som i genomsnitt gäller för de icke statliga företagen, å andra sidan. Då det icke torde vara möjligt att beträffande de enskilda företagen genomföra en generell utjämning av rätten att vid taxeringen tillgodogöra sig gälldränteavdrag, måste vattenfallsstyrelsen vid en begränsning av dess rätt i detta avseende otvivelaktigt bli sämre ställd än vissa enskilda företag med liknande kreditmöjligheter. En anpassning av vattenfallsstyrelsens gäldränteavdrag till samma relativa storlek som gäller för de med styrelsen i lånemöjligheter närmast likställda företagen skulle uppenbarligen icke leda till någon effektiv begränsning av styrelsens avdrag.

Den lämpligaste metoden att genomföra en begränsning av vattenfallsstyrelsens avdragsrätt synes vara att endast tillåta gälldränteberäkning å viss del av de i rörelsen nedlagda tillgångarnas värde. I enlighet med vad

som tidigare anförts synes denna del kunna bestämmas till 2/3. Det torde vara nödvändigt att markera, att denna del av tillgångarna representerar ett maximum vid beräkning av gäldränteavdragen och inte innebär, att staten i alla förvärvskällor har någon obetingad rätt att beräkna gäldränteavdrag på en så stor del av tillgångarnas värde. I lagtexten bör därför markeras, att bestämmelsen om begränsningen av gäldränteavdraget endast avser att bestämma det högsta gäldränteavdrag, som kan tillåtas för staten. En bestämmelse på förevarande område bör givetvis varken beröva staten en självklar rätt att vid taxeringen åtnjuta gäldränteavdrag eller ge staten en ovillkorlig avdragsrätt för gäldränta, när en sådan rätt inte motiveras av det upplånade och gäldräntekrävande kapitalets storlek.

Skattelagssakkunnigas förslag rörande den här behandlade frågan har inte föranlett lagstiftningsåtgärder.

I prop. nr 84 till 1963 års riksdag med förslag till ändringar i reglerna för fördelning mellan kommuner av det skatteunderlag som härrör från kraftverksrörelse framhöll chefen för finansdepartementet beträffande frågan om begränsning av vattenfallsverkets avdrag för gäldränta att den av skattelagssakkunniga åsyftade ändringen av praxis på området kunde uppnås utan lagstiftning genom en ändring av styrelsens redovisningsprinciper. Härigenom fick frågan en principiell karaktär, som berörde även andra grenar av den statliga affärsverksamheten. Eftersom den allmänna ekonomiska målsättningen för statens affärsverksamhet utreddes av den hösten 1961 tillkallade affärsverksutredningen, var det enligt departementschefens mening naturligt att ett ställningstagande till förslaget om nya principer för vattenfallsverkets redovisning av ränta på det i rörelsen investerade kapitalet fick anstå i avvaktan på resultatet av affärsverksutredningens arbete.

Frågans tidigare behandling

I två likalydande motioner vid *1951 års riksdag* yrkades en maximering av statens gäldränteavdrag på sätt 1944 års skattesakkunniga föreslagit, dvs. till högst två procent av det bokförda värdet av det i statens förvärvskällor nedlagda kapitalet.

Bevillningsutskottet (bet. nr 23) delade visserligen motionärernas uppfattning att den av 1944 års skattesakkunniga anvisade metoden kunde erbjuda en framkomlig väg till frågans lösning. För ett slutligt ställningstagande till de sakkunnigas förslag var det dock enligt utskottets mening erforderligt att närmare undersöka, huruvida någon förändring inträffat i de förhållanden, vartill hänsyn skall tagas vid bestämmandet av den maximala procentsatsen för gäldränteavdraget. En sådan undersökning, som bland annat måste bygga på uppgifter beträffande den privata förvärvsverksamhetens gäldbundenhet, kunde inte lämpligen verkställas av utskottet. Med hänsyn härtill fann utskottet sig inte kunna förorda de i motionerna ifrågasatta omedelbara författningsändringarna. Utskottet hänvisa-

de i stället till den omprövning av bestämmelserna som skulle verkställas av 1950 års skattelagssakkunniga.

Vid 1963 års riksdag yrkades i två likalydande motioner införande av en bestämmelse om att ränta på lånat kapital, såvitt angår av staten utövad rörelse, skulle få beräknas på högst två tredjedelar av det bokförda värdet av de i förvärvskällan nedlagda tillgångarna. I två andra likalydande motioner yrkades samma begränsning i statens rätt till avdrag för ränta men gällande inte bara inkomst av rörelse utan även inkomst av jordbruksfastighet och av annan fastighet.

Bevillningsutskottet avstyrkte motionsyrkandena i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 38. Därvid framhöll utskottet bl. a. att frågan om statens rätt till avdrag för gäldränta och om beräkningen av sådant avdrag inte torde kunna lösas enbart med utgångspunkt från vattenfallsstyrelsens förhållanden. Frågan hade nära samband med de spörsmål om de statliga affärsföretagens redovisningsprinciper som utreddes av affärsverksutredningen. Utskottet förordade därför, att denna utredning slutfördes innan ställning togs till frågan om nya principer för statens redovisning av ränta på kapital som nedlagts i rörelse.

Motionerna

Motionärerna framhåller bl. a. att det i ett flertal inlandskommuner i Norrland finns en sektor av företagsamhet med stora investeringar i kraftverk och kraftregleringsanläggningar men med relativt liten sysselsättningsgrad och därmed ringa skatteinkomst för kommunerna av arbetsintäkter.

Motionärerna upplyser att det enskilt ägda Hjalta kraftverk inom Långselse kommun vid 1966 års inkomsttaxering redovisade ett taxeringsvärde av 94 021 000 kr. och en inkomst av kraftproduktionsrörelse till Långselse kommun på 7 352 680 kr. eller 73 526: 80 skattekr. samt för fastighets-skatt till Långselse kommun 18 804: 20 skattekr. Den för Hjalta kraftverk redovisade inkomsten av rörelse från kraftproduktion gav sålunda Långsele kommun 0: 782 skattekr. per 1 000 kr. taxeringsvärde. Den av statens vattenfallsverk vid 1966 års inkomsttaxering redovisade inkomsten av kraftproduktionsrörelse till de kommuner där kraftproduktion förekommer, uppgick till endast 0: 173 skattekr. per 1 000 kr. taxeringsvärde.

Motionärerna har beräknat att en tillämpning av den av Hjalta kraftverk redovisade inkomsten 0: 782 kronor per 1 000 kr. taxeringsvärde på statens i drift varande kraftverk i Jokkmokks och Stuguns kommuner skulle ge dessa kommuner ytterligare skatteintäkter om 6 311 674 kr. resp. 1 261 100 kr. Beräkningen har gjorts per den 31 december 1965. Enligt motionärerna ger de redovisade exemplen från Jokkmokk och Stugun motsvarande skill-

nader i skatteintäkter i andra kraftverks-, reglerings- och närdistributionskommuner.

Den stora skillnaden i kommunal skatt per 1 000 kr. taxeringsvärde mellan ett enskilt kraftverk och statliga kraftverk visar enligt motionärernas mening att produktionskommuner med statliga kraftverk starkt missgynnas genom nuvarande ränteberäkning och vinstredovisning av statens vattendrivna kraftverk.

Enligt motionärernas mening bör även — för att den önskvärda överensstämmelsen mellan statliga och kommunala vattenkraftverks vinstredovisning skall uppnås — de statliga investeringarna för byggande av atomkraftverk icke inverka på den kommunala beskattningen i produktionskommunerna för vattenkraft.

Utskottet

Vid beräkning av skattskyldigs inkomst från särskild förvärvskälla får från bruttointäkten avräknas ränta på gäld, som är hänförlig till förvärvskällan. I inkomstkällan jordbruksfastighet får sålunda avdragas ränta på lånat, i fastigheten nedlagt eller för dess drift använt kapital, i inkomstkällan annan fastighet ränta på lånat, i fastigheten nedlagt kapital samt i inkomstkällan rörelse ränta på lånat kapital, som nedlagts i rörelsen och på gäld, som den skattskyldige ådragit sig för sin utbildning för rörelsen. Avdrag får däremot inte ske för ränta på eget kapital som den skattskyldige nedlagt i sin förvärvsverksamhet.

Vid bedömning av huruvida visst upplånat kapital hänförs till den ena eller den andra inkomstkällan skall det avgörande i första hand vara i vad mån det upplånade kapitalet kan anses ha använts i eller disponerats för de olika inkomstkällorna. Kan utredning ej vinnas, hur stor del av kapitalet som hänförs till olika inkomstkällor, skall i och för räntans fördelning kapitalet hänföras till de olika inkomstkällorna i förhållande till värdet av de i varje inkomstkälla nedlagda tillgångarna.

I enlighet med nu angivna regler är staten liksom andra skattskyldiga berättigad till avdrag för gäldränta i de fall skattskyldighet till kommunal inkomstskatt föreligger för staten. Denna rätt torde i mera allmän omfattning begagnas endast av vattenfallsverket. I verkets balansräkning upptas som skuld de medel, vilka genom verkets försorg investerats i dess kraftverksrörelse. Enligt 1967 års deklARATION uppgick skulden till drygt 4,6 miljarder kr. Avdraget för gäldränta, som beräknas efter den för beskattningsåret gällande medelräntefoten för den fonderade statsskulden, utgjorde enligt samma års deklARATION drygt 200 milj. kr. I de fall överskottet för ett år i vattenfallsverkets rörelse överstiger den för året beräknade räntan, nedskrivs inte skulden med skillnaden. Någon amortering förekommer således inte i räkenskaperna.

Motionärerna framhåller att den av statens vattenfallsverk vid 1966 års taxering redovisade inkomsten av kraftproduktionsrörelse till de kommuner där kraftproduktion förekommer uppgick till endast cirka 17 skatteören för varje 1 000-tal kr. av kraftverksanläggningens taxeringsvärde. Den för Hjäлта kraftverk, som är ett enskilt kraftverksföretag, redovisade inkomsten till Långele kommun gav däremot denna kommun en motsvarande inkomst av drygt 78 skatteören. Enligt motionärernas mening innebär den ränteberäkning och vinstredovisning, som staten f. n. tillämpar, ett starkt missgynnande av kommuner där det finns statliga kraftverks- och regleringsanläggningar.

Som framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen har frågan om statens gälldränteavdrag vid olika tillfällen varit föremål för diskussion. Sålunda framhöll redan särskilda utskottet vid 1928 års riksdag (bet. nr 1) — i samband med tillkomsten av den nu gällande kommunalskattelagen — angelägenheten av att staten, då den uppträdde som konkurrent till enskilda företag, fick vidkännas i huvudsak samma kommunalskatt som de enskilda företagen. Därvid erinrades särskilt om den undantagsställning staten intog i fråga om företag vilka föll under vattenfallsverkets förvaltning. Enligt utskottets mening borde någon regel ges för hur stor del av statsskulden, som i beskattningshänseende skulle anses belasta olika grenar av statens förvärvsverksamhet, och också någon norm bestämmas för i vad mån vederbörande verksamhetsgren ansågs amortera den gäld som åvilade densamma.

Konkreta förslag till begränsning av statens gälldränteavdrag har framlagts av särskilda sakkunniga år 1929, av 1944 års skattesakkunniga och av en särskilda sektion inom 1950 års skattelagssakkunniga. Förslagen har ännu inte föranlett åtgärder från Kungl. Maj:ts sida.

Som motionärerna framhållit torde staten såsom kraftverksföretagare ha ett försteg framför privata kraftverksföretagare på grund av sina bättre upplåningsmöjligheter. En undersökning av kapitalsammansättningen i vattenfallsverkets kraftverksrörelse ger vid handen att det gälldräntekrävande kapitalet under senare år kraftigt ökat, medan de medel som kan jämföras med eget kapital hos privata kraftverksföretag varit i stort sett oförändrade. Finansieringen av statens kraftverksrörelse torde i vart fall numera ske praktiskt taget helt med gälldräntekrävande kapital. Att detta inneburit och innebär vissa problem för de kommuner, inom vilka staten har mera betydande kraftverks- och kraftregleringsanläggningar, torde inte kunna bestridas. Även om de bidrag i skatteutjämning syfte, som sådana kommuner numera kan erhålla enligt bestämmelserna i förordningen om skatteutjämning, är ägnade att åstadkomma en utjämning av de ekonomiska olikheterna och därigenom indirekt av skillnaderna i skattetryck mellan dessa och andra kommuner, är det inte uteslutet att skatteutjämningsbidragen stundom kan vara otillräckliga för att i skälig mån kompensera

kraftverkskommunerna för det skattebortfall som kan bli följden av statens gäldränteberäkning.

Med hänsyn härtill kan utskottet i princip ansluta sig till syftet med motionerna. En omprövning av statens gäldränteavdrag är enligt utskottets mening önskvärd också med hänsyn till det berättigade kravet på att ekonomisk jämställdhet så långt möjligt bör råda mellan konkurrerande statliga och privata kraftverksföretag. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att 1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna i ett år 1957 framlagt betänkande »Statens vattenfallsverk» (SOU 1957: 26) uttalat, att kraftbolag med stigande kapitalbehov, vilka vill utnyttja lånemarknaden, om möjligt bör ha 1/3 av sitt kapitalbehov täckt med eget kapital. Uttalandet, som gjorts i samband med utredningens överväganden av frågan, hur finansieringen av vattenfallsverkets verksamhet bör ordnas för det fall verket ombildas till aktiebolag, ligger till grund för skattelagssakunnigas förslag om en begränsning av vattenfallsverkets avdragsrätt till att avse 2/3 av det bokförda värdet av de i kraftverksrörelsen nedlagda tillgångarnas värde.

Den i maj 1961 tillkallade affärsverksutredningen har i uppdrag att utreda den ekonomiska målsättningen för de statliga affärsverkens pris- och taxesättningar. I direktiven för utredningen uttalas bl. a. att förräntningskravet för affärsverken bör anpassas till de normer, som gäller för motsvarande verksamhetsgrenar inom den enskilda sektorn. Enligt vad utskottet erfarit kommer utredningen vid sina överväganden att ta ställning också till frågan om statens gäldränteavdrag. Betänkande i ämnet torde komma att avlämnas senast under våren 1968.

Eftersom sålunda det av motionärerna aktualiserade spørsmålet redan är föremål för prövning inom affärsverksutredningen anser utskottet sig inte ha anledning biträda motionärernas yrkande att motionerna skall överlämnas till denna utredning för särskilt beaktande.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 585 av herr Strandberg m. fl. och II: 732 av herr Petersson m. fl. angående beskattningen av enskilda och statliga vattenkraftverk icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 oktober 1967

På bevillningsutskottets vägnar:

TAGE MAGNUSSON

Närvarande:

från första kammaren: fröken Ranmark (s), herrar Yngve Nilsson (h), Wårnberg (s), Tage Johansson (s), Gösta Jacobsson (h), Lundström (fp), Hellebladh (s), Paul Jansson (s), Sundin (cp) och Ahlmark* (fp); samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås (h), Allard* (s), Vigelsbo (cp), Asp (s), Andersson i Essvik (s), fru Nettelbrandt (fp), herrar Kristenson (s), Carlsson i Västerås (s), Sterne (fp) och Börjesson i Falköping (cp).

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.